

V. Balkino nuotr.

Mantas Kvedaravičius (1976 06 23–2022 03 30)

Archeologas, kultūros antropologas, režisierius, dokumentinio kino kūrėjas Mantas Kvedaravičius 2022 m. kovo pabaigoje buvo nužudytas Mariupolyje, Ukrainoje. Jo sukurti filmai *Barzakh* (2011), *Mariupolis* (2016), *Partenonas* (2019), *Prologos* (2021) pristatyti tarptautiniuose kino festivaliuose ir pelnė daugybę apdovanojimų. Už dokumentinius filmus 2011 ir 2016 m. jis apdovanotas Sidabrine gerve, o už viso gyvenimo nuopelnus jam buvo skirta Auksinė gervė. 2022 m. po mirties Mantas Kvedaravičius apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Komandoro didžiuoju kryžiumi.

M. Kvedaravičius gimė ir užaugo Biržuose. 1998 m. baigė Archeologijos studijas Vilniaus universiteto Istorijos fakultete ir apgynė bakalauro darbą „Povandeninės archeologijos perspektyvos Lietuvoje“. 1998 m. Klaipėdos universitete dalyvavo M. Springmanno (Rostoko universitetas, Vokietija) paskaitose ir praktiniuose povandeninės archeologijos užsiėmimuose, tais pačiais metais vyko į povandeninės archeologijos seminarą Rostoko universitete (Vokietija). Po šio seminaro jis publikavo straipsnį moksliniame žurnale *international journal of nautical archaeology*, atkreipdamas dėmesį į povandeninės archeologijos perspektyvas Lietuvoje.

Drąsiai galima teigti, kad Manto pagrindinė archeologijos interesų sritis – povandeninė archeologija, ir tai rodo jo veikla. Studijų Vilniaus universitete metu ir vėliau Mantas (ilgą laiką ir net dabar draugų vadinamas Mantiniu) dalyvavo povandeniniuose tyrimuose Galvės ežero (Trakų r.) tiltų, Merkinės (Varėnos r.) uosto ir laivo liekanų tyrimuose. Nuo 2000 m. jis dalyvavo tiriant Luokesų ežero (Molėtų r.) gyvenvietes, o Luokesų ežero gyvenvietę I pats ir surado kartu su kolegomis Roku Kraniausku ir Zenonu Bauboniu. Iki 2016 m. Mantas inicijavo ir vykdė povandeninius žvalgymus Lietuvos vidaus vandens telkiniuose. Atradus Luokesų ežero gyvenvietes, kilo „ežerų gyvenviečių karštligė“, kai buvo žvalgoma daugybė seklių ežerų pakrančių. Pagal Luokesų ežero pavyzdį ieškota daugiau tokių gyvenviečių Rytų Lietuvos ežeryne. Per visą tą laiką povandeninių žvalgymų metu atrasta nemažai naujų objektų: tiltų liekanų, luotų, žvejybinių įrenginių.

Baigęs bakalauro studijas Vilniaus universitete, 2001–2003 m. jis studijavo Niujorko universitete (JAV), Kultūrinės antropologijos doktorantūros programoje. 2003–2004 m. dėstė kultūrinės antropologijos kursus Peiso (*Pace university*) Niujorke ir Viljamo Patersono universitetuose (*William Patterson university*) Naujajame Džersyje (JAV). 2007 m. Oksfordo universitete (Didžioji Britanija), Socialinės ir

kultūrinės antropologijos institute įgijo magistro diplomą. 2006–2007 m. humanitarinėje organizacijoje *Danish refugee council* ėjo projektų vystymo vadovo pareigas ir dirbo Kopenhagoje (Danija) bei Nazranėje (Rusijos Federacija, Ingušija), 2007–2008 m. žmogaus teisių centre *Memorial* (Rusija) dirbo konsultantu. 2010 m. Mantas įsteigė viešąją įstaigą *Extimacy films*.

2013 m. Kembridžo universitete (Didžioji Britanija) įgijo daktaro laipsnį, apgynęs darbą „Nebūties mazgai: mirtis, sapnai, ir dingimai įstatymo paribiuose, kontrateroristinės operacijos zonoje Čečėnijoje“. Baigęs doktorantūros studijas atliko podoktorantūros stažuotes Lietuvos kultūros tyrimų centre (2013–2015 m.) ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete (2017–2019 m.), dėstė Vilniaus universiteto Kūrybinių medijų institute. Mantas publikavo straipsnius kultūros antropologijos, biopolitikos, afekto sampratos tema, dalyvavo ir organizavo mokslines konferencijas, taip pat kaip kviestinis lektorius skaitė paskaitas Europos ir JAV universitetuose.

2005 m. kartu su Mantu įsteigėme viešąją įstaigą „Povandeninės archeologijos centras“. Centras rengė projektus siekdamas populiarinti povandeninę archeologiją, vykdyti mokslinius tyrimus. 2009 m. surengta ir Lietuvos nacionaliniame muziejuje pristatyta paroda „Gyvenimas virš vandens: 10 metų Luokesų ežero archeologiniams tyrimams“. 2019 m. fotografijų parodoje „Nugrimzdusios Lietuvos povandeninio paveldo istorijos“ Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje buvo pristatyta ir Manto filmuota medžiaga bei sumontuoti filmai apie povandeninių objektų tyrimus Lietuvos vidaus vandenyse.

Nors Mantas dar 2001 m. pasirinko kitas studijas ir mokslinę veiklą (kultūrinė antropologija) bei dokumentinio kino kūrimą, ir ilgai gyveno ne Lietuvoje, povandeninė archeologija buvo visada šalia. Grįžęs į Lietuvą aktyviai dalyvaudavo povandeninių žvalgymų ekspedicijose ir tyrimuose, sekė povandeninės archeologijos naujienas. Mantui patiko nardyti, po vandeniu jis visada būdavo ramus, su juo buvo saugu. Jo filmuose yra ir povandeninių kadrų, paslaptingos povandeninės erdvės motyvų. Manto asmenybėje tilpo labai daug, bet visos jo veiklos ir darbai buvo nepaiškinamai susiję, tarsi natūraliai persipynę vienoje mirguliuojančioje gyvenimo tėkmėje. Jis buvo tyrėjas, troškęs pamatyti, atrasti ir suprasti. Deja, liko neišpildytas jo noras surasti naujų ežero gyvenviečių liekanų po vandeniu. Dabar jau žinau, kad vykdami link ežero Biržų rajone jų ieškoti, pravažiuosime ir Manto Kvedaravičiaus vardu pavadintą gatvę, jausime viltį ir Manto palinkėjimą jas aptikti.

Elena Pranckėnaitė

Manto Kvedaravičiaus bibliografija archeologijos tematika

1. On perspectives of nautical archaeology in Lithuania, *International journal of nautical archaeology*. 1998, vol. 27(4), p. 359–60.
2. Luokesų ežero senovės gyvenvietės povandeniniai archeologiniai tyrinėjimai (Molėtų r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2000 metais*. Vilnius, 2001, p. 228–231 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas).
3. Merkinės uosto povandeniniai archeologiniai tyrinėjimai (Varėnos r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2000 metais*. Vilnius, 2001, p. 231–232 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas).
4. Luokesų ežero II senovės gyvenvietė (Molėtų r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2002 metais*. Vilnius, 2003, p. 320–322 (bendraautoriai Z. Baubonis, G. Motuzaitė, E. Pranckėnaitė).
5. Luokesų ežero II polinė gyvenvietė (Molėtų r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2003 metais*. Vilnius, 2004, p. 284–286 (bendraautoriai Z. Baubonis, G. Motuzaitė, E. Pranckėnaitė).
6. Juodonių senkapis (Kauno r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 metais*. Vilnius, 2006, p. 127–128.
7. Vilkijos senovės gyvenvietė, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 metais*. Vilnius, 2006, p. 153–154 (bendraautorė V. Kliaugaitė).
8. Dujotiekio trasa Kaunas–Šakiai. Archeologiniai žvalgymai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 metais*. Vilnius, 2006, p. 276–277 (bendraautoriai D. Brazaitis, G. Zabiela).
9. Luokesų ežero I ir II polinės gyvenvietės (Molėtų r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 metais*. Vilnius, 2006, p. 314–316 (bendraautoriai Z. Baubonis, G. Motuzaitė, E. Pranckėnaitė).
10. Rytų Lietuvos ežerų povandeniniai archeologiniai žvalgymai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 metais*. Vilnius, 2006, p. 316–317 (bendraautorė E. Pranckėnaitė).
11. Povandeniniai archeologiniai žvalgymai Rytų Lietuvos ežeruose, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2005 metais*. Vilnius, 2006, p. 419–420 (bendraautorė E. Pranckėnaitė).
12. The first lake – dwellers of Lithuania: late bronze age pile settlements on lake Luokesas. *Oxford journal of archaeology*. Oxford, 2005, vol. 24(4) p. 381–403 (bendraautoriai F. Menotti, Z. Baubonis, D. Brazaitis, T. Higham, H. Lewis, G. Motuzaitė, E. Pranckėnaitė).
13. Luokesų ežero II polinė gyvenvietė (Molėtų r.), *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2005 metais*. Vilnius, 2006, p. 416–419 (bendraautoriai Z. Baubonis, G. Motuzaitė, E. Pranckėnaitė).
14. Luokesų ežero polinė gyvenvietė II, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2006 metais*. Vilnius, 2007, p. 501–503 (bendraautoriai Z. Baubonis, E. Pranckėnaitė).
15. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2007 metais*. Vilnius, 2008, p. 526–528 (bendraautoriai Z. Baubonis, E. Pranckėnaitė).
16. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I. *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2008 metais*. Vilnius, 2009, p. 518–521 (bendraautoriai Z. Baubonis, E. Pranckėnaitė).
17. Povandeniniai archeologiniai žvalgymai Rytų Lietuvos ežeruose ir upėse, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2008 metais*. Vilnius, 2009, p. 522–524 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas, E. Pranckėnaitė).
18. Bradeliškių piliakalnis, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*. Vilnius, 2010, p. 49–52 (bendraautorė E. Pranckėnaitė).
19. Mosėdžio piliakalnis, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*. Vilnius, 2010, p. 52–53 (bendraautorė E. Pranckėnaitė).
20. Sudargo (Grinaičių) piliakalnis, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*. Vilnius, 2010,

p. 53–56 (bendraautoriai E. Pranckėnaitė, A. Zalepūgienė).

21. Tvarkomų piliakalnių tyrinėjimai, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais*. Vilnius, 2010, p. 56–59 (bendraautorė E. Pranckėnaitė).

22. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais.* Vilnius, 2010, p. 474–477 (bendraautoriai E. Pranckėnaitė, Z. Baubonis).

23. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2010 metais*. Vilnius, 2011, p. 477–481(bendraautoriai E. Pranckėnaitė, Z. Baubonis).

24. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2011 metais*. Vilnius, 2012, p. 601–603 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas, E. Pranckėnaitė).

25. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2014 metais.* Vilnius, 2015, p. 545–547 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas, E. Pranckėnaitė).

26. Luokesų ežero polinė gyvenvietė I, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2015 metais*. Vilnius, 2016, p. 473–474 (bendraautoriai Z. Baubonis, R. Kraniauskas, E. Pranckėnaitė).

Sudarė Elena Pranckėnaitė